

עין משפט
נר מצוה

בה א מיי פיל מהל' תמורה הלכה טו:
בו ב מיי פ"ג מהלכות מעה"ק הלכה א ופי"ד הלכה ב:
בו ג מיי פ"א מהלכות תמורה הלכה א והלכה יב:

בה ד מיי פט"ו מהל' מעה"ק הלכה ב:
בב ה מיי פ"א מהל' תמורה הלכה טו:

ל ו מיי שם הלכה יד ופי"ג הלכה ה:
לא ז מיי שם פ"ג הלכה ה:

שינויי גוסמאנות

א[מפות (ש"ס)
ב[מפות (ש"ס)
ג[שמי שבהות נמחק (ש"ס)
ד[ומקדישין אברים שכוזרין אצל כל ממזין (ש"ס)
ה[מנקדישין (ש"ס)
ו[שמתמורה מלה (ש"ס)
ז[ולא חמשה ורדעי דליבני אלא או כוליה בריחיד או כוליה בצבור (ש"ס)
ח[ק"מ מ"ה, ז[אוה היא דרועה (ש"ס)
ט[ונצטור לימא דנטא'ת (ש"ס)
טו[ק"ל ילמרו וד' ק"ק ילמרו
י[נספוקי דלידלו למיתה דלא הוו צצור דלא דמו להאי בגמירי דאדלי למיתה ואס (ש"ס)
יא[אכל אשניש ליכא י"ל דמי להו קס"ד (ש"ס)
יב[ק"ל הגך הרי י[ועלם בצבור אלא (ש"ס)
יג[ורענן אית לה וכו' פ"ר יסודה (ד"ט)
טו[נחלא גמרא וכוין (ש"ס)
טז[נחלא שנינה (ש"ס)
יז[מנדי בחדא דוכתא ודאי (ש"ס)
יח[מדאגמרי' לארבעה נחלא גמלא ונצטור לא משכחת לה (ש"ס)
יט[מיהא גמריין ארבעה (ש"ס)
יז[י"א אהא ק' א' כוליה בריחיד או כוליה בצבור. (ד"ד)
והחמישית שנינה להם למיתה בשום דאימא דמפיק דמתניא בין בצבור בין ביחיד מש"ה לא ממשקין אלא אסוקא דמריין (ש"ס)
כ[וגמריין לה דמתה מדעייא (ש"ס)
כא[כנלי גמריין מה (ש"ס)
כב[ונצטור ולא נאמיה אלא (ש"ס)
כג[אפטר משאפטר גמריין (ש"ס)
כד[אפטר מאפטר מיתא ממאי נמחק (ש"ס)
כה[ק"ל מפי השכחה (דחא"ב)
כו[אויל זיל דילעין אפטר משאפטר ככה"ג. (דחא"ב)
כז[אפטר משאפטר הק"ד (ש"ס)
כח[השלשה (לא) והשלשה (צ"צ)
כט[השלשה (ש"ס)
ל[פירוש ה' שנגמרו מן המפורש הכל כדפירשנו וכו' כ"ל (צ"ח, ש"ס)

שיטה מקובצת

ד' נתנו אדם והעמידום ע"י חמש, כספך כולך למיתה. פי' כיון ד' גמירי למיתה לא מבטיח אס כפרו מעבירה מאותן ד' וששנו בבדי תרי אחריני דלא אפשר להו למתוי אלא ביחיד אי"כ כמו כן כפרו ועברו שנתן עמם לא יהיו אלא ביחיד וכוליהו בחד גונא, ובהך מקום גמירי, אלא אף כי נמי אוהם ד' ששנו למיתא אין בהם כי אחת מהני תרי דשיכי בבדי בצבור כלומר כיפרו ועברה מי"מ אי אפשר בד' שלא היה בהם אחת משני אלו או כפרו או עברה ואותה שנישנית בבדי תרי, ודלא שיכי אלא ביחיד ע"כ אינה אלא ביחיד דכולהו בחדא גמרא גמירי וא"כ אף אותה שנשנית לעיניה דלא הוי בכלל גמרא דחדא גמרא מי"מ גמריין לה מהחברות שנשנית בד' דמתה, ולא הוי אפשר מאי אפשר דהך אידך נמי עם ה' אפשר היא אלא דלא נהגה בצבור משום דחדא גמרא: ר' נתן אומר כו'. ר' נתן נמי טעמא דר"ש מפרש דאמר ביחיד דברים אמורים וה"ק אחת ניתנה להם למיתה דו' לרעיה ושכחו איהו למיתה והעמידו כל החמשה למיתה, וכיון דד' לרעיה בחד גמרא וע"כ תרי מנייהו ביחיד אבל לא בצבור הלכך חמישית שנינה למיתה אע"ג דאיכא לספוקי חדא מתרתו דשיכי בצבור מי"מ לא מוקמינן לה אלא ביחיד דגמריין לה מרעיה שהוי ביחיד ולא בצבור כדפירש משום גמרא ולא הוי אפשר משאי אפשר כיון דבד' דרעיה על כרחך איכא חד מתרתו דשיכי בצבור וא"כ כולמו בחדא דוכתא הוא. ס"א כולמו בחדא גיורא גזירה לה ובצבור לא משכחת להו הלכך. (ובכת"י אחר מכרי חד דוכתא הואי מדאגמריה לארבעה בחדא גמיר). ג"א מכרי חד דוכתא הואי כלומר בצורה גזירה גזירה לה, ובציבור לא משכחת הלכך מתה: רש"י ד"ה בשתי שבחיות שבחו וב' ומסיים ו"ו אַמְתִּיתִית ומסיים. גליין ק"ק דר' נתן הוא תנא ויהי לו לחקדים דבריו לרשב"י, ונראה דרשב"י לפרש ו"ש וקאמר דר' נתן פליגי בהא ואמר דאיתא ניתנה להם כלומר בצורה גזירה גזירה לה, ובציבור לא משכחת הלכך מתה: רש"י ד"ה ר"ב אדר וב' ובספר אהא דמסיק. גליין ק"ק מאי משני מפירכא וכי דנין אפשר משאי אפשר. א): שם ילמוד סתום מן הפירוש מה פירוש כו'. פירוש הד' שנגמרו כו' והשאר נמחק:

מז:

וב' דנין אפשר משאי אפשר.
בהוריות (דף ו:): משני כוליהו נחלא גמרא גמירי כלומר כל החמש חטאות נשנו נחלא שיעה וכיון דאיכא בהו דלא אפשר להיות ציצור כוליהו נמי הכי נשנו דאינן ציצור והכא הכי גרסי' אמר רשב"ל ארבעה נתנו להן והעמידו על חמש פירוש

בסיני נתנו להם ד' מתות וחדא רועה

ושכחו צימי אבל משה הי מנייהו וגורו על כולן שימותו ואי ס"ד ציצור הנך מי איתנהו ציצור אלא ע"כ ילמוד סתום מן המפורש ולא מיציעא אס נגמרה להן ככולן שימותו פשיטא דנחד גמרא הוו גמירי וכיון דאיכא בהו דליכא צצור כוליהו נמי ליתנהו ציצור אלא אפילו השתא נמי דגמרו דאיכא בהו דהווא רועה אמרי' דכולהו ליתנהו צצור ולא מיציעא אס אותה שרועה היא מאותן דליתנהו צצור וא"כ כל הד' שנגמרו למות נגמרו נחד גמרא וכולהו ליתנהו צצור דלכל הפחות ז' מהם נגמרו שלא צצור כמו כן נמי הצ' האחרים נגמרו שלא צצור אלא אפי' אח"ל דכפרו צעליה או עצרו שנתה דחד מיניהו הוה אותה שנגמרה להיות רועה מיהו אידך נגמרה למות עס שלשה דליתנהו צצור הרציעית נמי ליתא צצור ושמעתה אותה שנגמרה להיות רועה ושכחהו וגורו עליה מיתה

אע"ג דאפשר להיות צצור מיהו ילפינן אפשר יום משאי אפשר וכיון דנגמרו הארבעה למות ציחיד ולא צצור משום דנחלא גמרא גמירי אידך נמי שנגמרה להיות רועה וגורו עליה מיתה יום מפני שהשכחה ציחיד דוקא נגזור עליה מיתה ולא צצור יום דילפינן אפשר יום משאי אפשר: **רבי נתן אמר** אחת ניתנה והעמידוה ע"י חמש. פירוש בסיני נתנה להם אחת מתה וארבעה רעות ונשתכחה צימי אבל משה הי ינינהו מתות והי ינינהו רעות לפיכך גזרו על כולן שימותו וסמיק האל דמסיק מה מפורש ציחיד כו' אלא פריך על דצריי מקמי דאסיקנא והדר אסיקנא למילתיה דרבי נתן ופריך וליחוי בזהי סדרא גמירי אי צצור אי ציחיד פירוש למה גזרו על כולן למות הרי איכא בהו ג' דציחיד איתנהו ולא צצור וב' דאיתנהו צצור וליחוי אס אותה שנגמרה למות היא מן השלשה לגזור מיתה על אהשלישית והשנים ייערו ואס היא מן השנים לא היה להם לגזור מיתה רק על הד' לאוהשלישית ייערו ומשני שתי שכחות שכחו הי נגמרה למיתה וגם שכחו אס היא מן השנים או מן אהשלישית לפיכך גזרו מיתה על כוליהו והשתא אסיק למילתיה וקשיא להו אי ס"ד כו' אלא ש"מ ילמד סתום מן המפורש מה מפורש כו' (פירוש חד שנגמרו להיות רעות וגמרו נחד גמרא וילמד סתום מן המפורש) לא פירוש הד' שנגמרו להיות רעות נגמרו נחד גמרא וילמד סתום מן המפורש הכל כדפירשנו גבי מילתא דרבי שמעון בן לקיש:

טפי. רבי נתן אומר כו' לתרוצי נמי יט'אהא אחת ניתנה להן למיתה וארבע לרעיה ושכחו איזו הממה והעמידום כולן למיתה וכיון דד' דרעיה נחלא גמרא ונחלא גמור ודאי נחלא דוכתא איגמרו א' אי כוליה ציחיד אי כוליה צין ציחיד צין צצור הלכך על כרחיך נחלא דוכתא לא משכחת לה אלא יט' ציחיד יט' דרעיה ולא משאי אפשר הוא דהא בהנהו ארבעה דרעיה על כרחיך איכא חדא דמז' לאיתמרמיי ציצור ואפי' הכי ציחיד הוא דגמריה דהא נחלא מילתא איתמר הלכך ה' דמתה יט' גמריין מינה מה ו אפשר להיות ציחיד ונצטור יז' לא נאמרה (מיתתה) אלא ציחיד אף וז' אפי' היא מאותן שאפשר להיות צצבור לא נאמרה מיתתה אלא ציחיד הלכך אפשר יט' משאי אפשר גמריין ומוקמינן מיתה ציחיד ולא צצבור. והיכי דמי אפשר משאי אפשר דלא גמריין כגון אי הוו גמירי תלתא נחלא גמרא לרעיה ותרחי' נחלא גמרא ליתמה ובעו למילף הני מהני מה תלתא דרעיה לא נאמרו אלא ציחיד דנצצור לא משתכחי שלשה אף תרי דמיתה לא נאמרו אלא ציחיד הסם איכא למיפרך וכי דנין אפשר משאי אפשר דלמא הנך שלשה דלא מתרמו צצור אוקי לרעיה והנך תרי דמיתרמו כהא והכא אוקי למיתה כל היכא דמיתרמו וכי נמי אמו לקמן מהנך שלשה דליתנהו אלא ציחיד איכא לספוקי דלמא מיתה ציחיד נאמרה ובתרי מהנך שלשה והרעיה ששלשה האחרות שהרי כולן מצויות ציחיד. וליחוי בזהי סידרא גמירי אמאי העמידום על חמשה בצציל אחת ליחוי אותה אחת מאיזה סדר היתה אס מסדר א) הנמנאות ציחיד ונצצור הממה מהנהו תרחי' חטאות שכיפרו צעליה ושעברה שנתה איכא לספוקא אבל ולד חטאת ותמורה ושמתו צעליה ליכא לספוקא דהא פשיטא לן דלואתה של מיתה מאותן הראויות להמנא צצבור היתה אס מהשלשה היתה שאינן נמנאות צצור אותן שלשה יעמידו כולן למיתה אבל שכיפרו ושעברה שנתה אמאי העמידו הא פשיטא להו שהממה לא היתה יכולה להמנא צצבור: **ז' שחיות שכחו.** מאיזה סדר היתה ואיזו היא לפיכך העמידו כולן למיתה. וקשה להו א) השתא הדר לתירווא' קמא ומסיים רבי נתן למילתיה לתרוצי מילתיה דר"ש ועד השתא מפסקה הש"ס דפרכה למילתיה אמאי דלמר העמידום על ה': **במתני' ומקדישין אצנין ועוצנין אצל לא ממזין.** רבי יהודה הוא דדריש בהמה בזהמה (ויקרא ט) בפרק קמא (לעיל דף י:): **על צעלם מוס קבוע.** שאס המיר צעלת מוס בתמימה של הקדש חלה עליה קדושה חמורה כ"כ שאס יפדה לא תלא לחולין:

יש בקרבנות פרק שני תמורה

וכי דנין אפשר משאי אפשר.
הא דלא איתנהו להנך שלשה צצור למיתה משום דלא משכחת להו צצור לא לענין מיתה ולא לענין הקרבה דהא לא מיתרמו צצור לעולם: **ארבעה ניטנו להם.** א) כולם ארבעה חטאות ניתנו להם מסיני דמתות ולא חמש א) ואו ציחיד או צצבור ושכחו

צאיזו נאמר להו מתה) והחמישית נאמר להם רועה וצימי אצלו של משה שכחו איזו א) היתה רועה והלכו לחומרא ואמרו כולן מתות הלכך אי ס"ד צצור נאמר להם מי משכחת להו צצור הא לא מיתרמו צצור אלא שמים מהס אלא ודאי לא הוי אלא ציחיד: **אחס ניטפג לנן.** למיתה וארבעה לרעיה והעמידוה על חמשה ששכחו איזו א) הממה. ור' נתן לפרושי טעמיה דרבי שמעון דמתני' אמא אלא מקמי דמסיק למילתיה קפריך ליה הש"ס ומתחך לפירויהו והדר מסיק למילתיה: **וליתוי בזהי סדרא גמירי.** אמאי העמידוה על חמשה משום ספיקא דחדא ליחוי בזהי סדרא גמירי לה להאיא חדא אס היו זכורים שאותה הממה שנאמרה להם היתה יכולה להיות ציחיד וצצור יט' למדו' דחטאת שכיפרו צעליה ושעברה שנתה מתה מספיקא אבל הנך שלשה ליכא לספוקי יט'דלא הוו צצור דלא דמו להאיא ואס היו זכורים שאותה הממה לא היתה יכולה להיות אלא ציחיד לימא דהנך שלשה מתות אבל יט' הכא יט' ליכא לספוקא דהא לא דמי לה: **שמי שחיות שכחו.** מהי סדרא ואי זו היא והלכך מדשכחו הכל קשיא להו לאותן צצימי יהושע אי סלקא דעתך דצצור הווא הויא הויא דמתה ד' לרעיה היכי משכחת להו צצור הא לא מיתרמו לעולם יט' אלא ודאי מדאדכר חמשה צין מיתה ורעיה ציחיד איתמר דמשכחת להו כוליהו ביה והיינו טעמיה דרבי שמעון יט' ורענן אית להו ארבעה ניטנו להן כל היכא דמשכחין להו דאיתיה ציחיד וצצור ציחיה למיתה צצור לימיה. א) ובמקום אחר פירשה רבי הכי אמר רשב"ל לאו דינא הווא אלא גמרא הוא דארבעה ניתנו להן למיתה נחלא יט' מימרא וכיון דכי הדדי נחלא גמרא אגמרינהו ודאי נחלא דוכתא אגמרינהו לארבעה ולא משכחת ארבעה אלא ציחיד והעמידום על ה' יט'חמישית ניתנה להן לרעיה גזרו עליה מיתה לחומרא מספק ששכחו איזו היא וצימי אצלו של משה נשתכחה. וקשיא להו כו' א) לאותן צצימי יהושע אי סלקא דעתך צצור אגמין מכדי יט' חדא דוכתא הווא מדאגמרי יט' לרעיה נחלא גמרא וציצור מי משכחת ארבעה הלכך מתה ציחיד נאמר ולא צצור וכל היכא דמיתרמא צצור רועה דמתה דחטאות פשיטא לן דנצצור לא הוי. והאי דנקט ד' ניתנו להן כו' משום דמעשה שהיה כך היה דודאי הלכה זו נשתכחה צימי אצלו של משה ולא משום תירווא' דר' שמעון נקטו לה הכי דכל שכן אי כולן ניתנו למיתה מיתרמא מילתיה דרבי שמעון ספיר

גמרא ונחלא גמור ודאי נחלא דוכתא איגמרו א' אי כוליה ציחיד אי כוליה צין ציחיד צין צצור הלכך על כרחיך נחלא דוכתא לא משכחת לה אלא יט' ציחיד יט' דרעיה ולא משאי אפשר הוא דהא בהנהו ארבעה דרעיה על כרחיך איכא חדא דמז' לאיתמרמיי ציצור ואפי' הכי ציחיד הוא דגמריה דהא נחלא מילתא איתמר הלכך ה' דמתה יט' גמריין מינה מה ו אפשר להיות ציחיד ונצטור יז' לא נאמרה (מיתתה) אלא ציחיד אף וז' אפי' היא מאותן שאפשר להיות צצבור לא נאמרה מיתתה אלא ציחיד הלכך אפשר יט' משאי אפשר גמריין ומוקמינן מיתה ציחיד ולא צצבור. והיכי דמי אפשר משאי אפשר דלא גמריין כגון אי הוו גמירי תלתא נחלא גמרא לרעיה ותרחי' נחלא גמרא ליתמה ובעו למילף הני מהני מה תלתא דרעיה לא נאמרו אלא ציחיד דנצצור לא משתכחי שלשה אף תרי דמיתה לא נאמרו אלא ציחיד הסם איכא למיפרך וכי דנין אפשר משאי אפשר דלמא הנך שלשה דלא מתרמו צצור אוקי לרעיה והנך תרי דמיתרמו כהא והכא אוקי למיתה כל היכא דמיתרמו וכי נמי אמו לקמן מהנך שלשה דליתנהו אלא ציחיד איכא לספוקי דלמא מיתה ציחיד נאמרה ובתרי מהנך שלשה והרעיה ששלשה האחרות שהרי כולן מצויות ציחיד. וליחוי בזהי סידרא גמירי אמאי העמידום על חמשה בצציל אחת ליחוי אותה אחת מאיזה סדר היתה אס מסדר א) הנמנאות ציחיד ונצצור הממה מהנהו תרחי' חטאות שכיפרו צעליה ושעברה שנתה איכא לספוקא אבל ולד חטאת ותמורה ושמתו צעליה ליכא לספוקא דהא פשיטא לן דלואתה של מיתה מאותן הראויות להמנא צצבור היתה אס מהשלשה היתה שאינן נמנאות צצור אותן שלשה יעמידו כולן למיתה אבל שכיפרו ושעברה שנתה אמאי העמידו הא פשיטא להו שהממה לא היתה יכולה להמנא צצבור: **ז' שחיות שכחו.** מאיזה סדר היתה ואיזו היא לפיכך העמידו כולן למיתה. וקשה להו א) השתא הדר לתירווא' קמא ומסיים רבי נתן למילתיה לתרוצי מילתיה דר"ש ועד השתא מפסקה הש"ס דפרכה למילתיה אמאי דלמר העמידום על ה': **במתני' ומקדישין אצנין ועוצנין אצל לא ממזין.** רבי יהודה הוא דדריש בהמה בזהמה (ויקרא ט) בפרק קמא (לעיל דף י:): **על צעלם מוס קבוע.** שאס המיר צעלת מוס בתמימה של הקדש חלה עליה קדושה חמורה כ"כ שאס יפדה לא תלא לחולין:

העמידו על חמש: וקשיא אלו אי ס"ד דנצבור הות. והיא הנך אחריני מי איתיה בצבור אלא על כרחיך ילמר סתום כפפושא, וכולן

ביחיד אמורות:

מסורת הש"ס

א) נמנחות יט. ופי"ג,
ב) לעיל יז. א) ופי' לעיל דף ז ע"ה. ש"מ: ז) וזהם מט.

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה ארבעה ניטנו להם כלומר ארבע וכו' ולא חמש ושכחו באיזה נאמר להן מתה והחמישית כ"ל ומיטות או ציחיד או צצור נמחק: ב) ד"ה אחת וכו' איזו היא הממה: ג) ד"ה שמי שחיות וכו' ובמקום אחר פירשה רבי הכי אמר ר"ש. י"ב וכו' פי' על הענין אבל כמעט כללן ראשון: ד) בא"ד וקשיא להו כי לאותן צצור וכו' כמו דיעור כפי עמל וכן כולם כמקור: ה) בא"ד אס מסדר הנמצא ציחיד ונצטור הדבר דמתי כ"ל וזאת הממה נמחק: ו) שם ד"ה ב' שחיות וכו' וקשה להו וכו': השמא:

הגהות הגר"א

א) נמ' ואי ס"ד. גרש"י וקשיא להו אי ס"ד:

מסבף רש"י

והומר מבקדשים. תחילת הקדש איזו חל על צעל מוס קבוע ליקדש קדושת הגוף אלא קדושת דמים בעלמא ויזילין לענין מניין צדיקין ואפילו ליגזו וליעמד דמתנא בפרק הויאלו לו נצטרך יומא (ז'): חומר בתמורה שסתמורה חלה על צעל מוס קבוע ואין יזילא לענין תמורה, מה שאין ק"ו בזה, דגבי תמורה כמי טוב ביע, השוה צעל מוס למס לענין תמורה, על טולם נאמר והיה הוא ותמורתו יהיה קדש, אבל זמא ראשון אס קדס הקדשו אס מומו קדוש קדושת הגוף ואינו יזילא לחולין ליגזו וליעמד דמתן בצבורות (ד'). כל הקדשים שקדס מומן להקדשו נפדה, וליף לה מקדלי (ובזה"ש טס).

רבינו גרשום

ובי דנין אפשר משאפטר. והללו שנים אפשר לקיימן בין ביחיד בין בצבור: אמר ריש לקיש. להכי דנין אפשר משאי אפשר דארבע חטאות מתות נתנו להן בהך סיני ולא ידעי איהו והעמידום על חמש מספיקה ואי סליקא דעתא דבצבור הן הנך (כלל) [כלומר] ד' מהנך חמש אי אפשר למיהוי בצבור כדאמרין אלא (ודאי) ע"כ ילמד סתום ממפורש: ד' נתן אומר אחת ניתנה אהן. דמתה ושכחו אי זו היא הממה והעמידו על ה' מספיקה: ונחויי אותה אחת [בחדין] (גהיין) סידרא גמירי אהם. כלומר אי בסדר אותן שלש דביחיד הן ואינן יודעיין אי זו לימא שלש חטאות מתות ותו לא ואם באותן שנים דאיתנהו ילמד לימא שתי חטאות מתות בלבד: א"א שתי שבחות שבחו. שכחו דלא ידעו אי זו היא. ושכחו ולא ידעו באיזה זה סדר הילכך

העמידו על חמש: וקשיא אלו אי ס"ד דנצבור הות. והיא הנך אחריני מי איתיה בצבור אלא על כרחיך ילמר סתום כפפושא, וכולן ביחיד אמורות:

העמידו על חמש: וקשיא אלו אי ס"ד דנצבור הות. והיא הנך אחריני מי איתיה בצבור אלא על כרחיך ילמר סתום כפפושא, וכולן ביחיד אמורות: